

MOUWGLI

De
strijd
om
mijn
bijzondere
zoon

Manuela Kuffner

PROLOOG

A ljoscha. We noemen je Mowgli. Je hebt prachtige zwarte ogen, een huid als van melk en honing, en je lach komt uit het diepste van je ziel. Zijn er eigenlijk mensen die op de verkeerde plaats worden geboren? Het lijkt wel of jij eerder in een oerwoud thuishoort, ergens zonder regels en wetten, midden in de natuur. Het liefst loop je op blote voeten en zonder kleren aan, ook 's winters. Waarschijnlijk voel je weinig pijn. 'Waarschijnlijk' is een woord dat we heel vaak gebruiken, want we weten het niet. We weten alleen dat je anders bent. Maar we weten niet precies hoe anders. Omdat je op een dag ineens bent opgehouden te praten, kunnen we veel dingen alleen maar vermoeden. En hopen: dat je op een dag weer begint te praten.

Je beslist onder het lopen waar je naartoe gaat, en het liefst loop je weg. Daarbij komt het geen moment bij je op dat iemand zich zorgen om je zou kunnen maken of je zou kunnen zoeken. Je leeft in een andere tijd. Buiten de tijd. Misschien zelfs wel in het nu. En jij bent de enige die het doel kent. Mijn Mowgli springt over beekjes en straten en ziet geen gevaar. Uit het niets duik je op en in het niets verdwijnt je weer. Je bent op je blote voeten niet te horen. Ik heb me wel eens afgevraagd of je jezelf soms onzichtbaar kunt maken.

Als ik je in mijn armen houd en jij je om me heen slingert met je lenige, gespierde, slanke lichaam, zou ik je de hele wereld rond kunnen dragen. Zo veel liefde voel ik voor je, jij klein mensje, mijn grote, sterke, dappere en moedige zoon. Je hebt me geslagen, gebeten, naar me gespuugd. Je hebt me geschopt en ons huis vernield.

Maar niets weerhoudt mij ervan altijd van je te blijven houden. Ik heb jarenlang nauwelijks geslapen, omdat jij niet sliep. Ik at niets als jij niet at. Als het onweer in je hoofd op kwam zetten en je zwarte haar alle kanten uit stond, voelde ik dat ook.

Helpen kon ik je niet. Niemand kon je helpen. We kunnen alleen maar van je houden.

Ons gezin is uiteengevallen. Je hebt je oudere broertje de aandacht van zijn ouders ontnomen, en je ouders hebben elkaar als partner verloren en zijn veel van hun vrienden en soms ook je broer kwijtgeraakt. Alle mensen die met jou samenleven zijn uitgeput en wanhopig en moeten afstand doen van hun eigen behoeften en dromen. We hebben je af en toe gehaat om wat je ons hebt aangedaan. En we houden van je en wilden vaak dat ons leven anders was, maar we zouden nooit willen dat jij er niet was, Mowgli.

MEI 2001 – ALLES IS NOG GOED

Soms is geluk zo groot dat het pijn doet. Later denk je aan die momenten en besef je dat het geluk zo groot was omdat het bijna voorbij was, omdat het geluk tegelijkertijd het afscheid van geluk inhield.

Zulke momenten beleefden we tijdens deze vakantie in Italië. Ik was zo gelukkig dat ik het bijna niet uithield. En er gebeurde helemaal niet veel bijzonders. Geen superman had me uitgenodigd om achter op zijn Harley mee naar de hemel te rijden. Ik had ook de loterij niet gewonnen of het geheim van de eeuwige schoonheid en slankheid ontdekt. Ik zat aan een wankel kampeertafeltje voor een gehuurde caravan in de chaos. Twee kinderen, van drie en vijf, kleverige monden, kleverige gezichten, kleverige vingers. Mijn jongens. De mooiste op de hele wereld; duidelijk. En daar kwam de grootste jongen. Hij kwam van de bakker teruggejogd en zwaaide al van verre. De kinderen sprongen op, het potje Nutella viel op de grond, de theekopjes erachteraan, gelukkig van plastic, geschreeuw en kabaal. Natuurlijk bukte ik me om de spullen op te pakken, natuurlijk waren de drie honden sneller – alleen even snuffelen –, liepen weer weg, hun staart als een propeller, straks stegen ze nog op. Zoals de jongens. Daar is-ie! Papa! Mijn superman. Ik keek terwijl hij dichterbij kwam. Dat was ook weer zo'n moment, deze George Clooney die op mij afkwam. Dat is de mijne, dacht ik, zoals ik wel vaker denk. Die gespierde, fantastische vent daar. Ziet eruit als een zuiderling. Is-ie ook, soms. Zonnestralen in de ooghoeken. Hij zwaaide met de grote bruine papieren zak met kolossale broodjes alsof het zijn buit was. De honden sprongen in de lucht. Aljoscha en Joshua natuurlijk

ook. Iedereen lachte. Iedereen praatte door elkaar. Zo ging dat bij ons. En daarom voelden we ons in Italië ook zo thuis. Daar vielen we niet op. Daar waren we bijna een normaal gezin, nou ja... drie vechthonden waren misschien niet helemaal doorsnee, maar Gina, Sandy en Arco waren volslagen normaal, ook al stonden ze op de een of andere lijst als pitbull, bastaard-bulteriër en Amerikaanse stafford. Helmut had ze van de dood gered – en daarvoor waren ze ons nog elke dag dankbaar, wat ze ons toonden met hun trouw en afhankelijkheid.

'Mama, mama, kijk eens!' Aljoscha had een van de Italiaanse reuzenbroodjes uit de zak gevist en zwaaide er voor mijn gezicht mee heen en weer, de honden blaften, Joshua sprong om zijn vader op en neer alsof hij een skippybal was, terwijl hij vertelde wat hij vandaag allemaal ging doen en Helmut vertelde daar dwars doorheen wat hij bij de bakker had beleefd, en dat was heel veel, omdat Helmut, waar hij ook is, altijd veel beleeft. Ik knikte. De honden wurmden zich door de benen van Joshua en Aljoscha heen en weer. Ik keek Helmut aan. Hij kustte me en praatte ondertussen door. Dat kan hij. Aljoscha wist nu ook wat hij die dag wilde doen, en zei dat tegen me. Joshua was alweer van plan veranderd. En ze wilden me allemaal beslist vertellen wat ze dachten en wilden. Allemaal tegelijk. Dat is mijn taak in het leven: luisteren. En ondertussen koffie en thee inschenken. We kregen het nog voor elkaar ook om allemaal te gaan zitten zonder de tafel omver te gooien. De hondenstaarten zwiepten tegen onze benen, Aljoscha en Joshua propten de witte binnenkant van de broodjes om het hardst in hun mond, Helmut proostte met zijn koffiekopje tegen het mijne. Aljoscha wilde Nutella en Joshua jam, en Gina, Sandy en Arco wilden alles tegelijk – tot Helmut een tovercommando uitsprak en ze zich op hun plaats lieten neervallen. Joshua en Aljoscha rijmde om het hardst op het woord pa-ni-ni. Daartussendoor vertelde Helmut wat hij vandaag van plan was, en natuurlijk was het een programma voor drie weken, en ik wist dat we waarschijnlijk gewoon aan het meer zouden blijven. Waarom zouden we van dit prachtige plekje weggaan. Het leek wel een wonder. Een meer zonder andere mensen! En dat in mei in Italië.

‘Mama, hij heeft er veel meer Nutella op dan ik!’

‘Nee, dat is niet waar.’

‘Gina, af!’

‘Ik ga vandaag van de grote rots springen.’

‘Nee, dat durf je toch niet.’

‘Wel waar!’

‘Papa, wel hè, dat kan ik wel?’

‘Ja, Aljoscha, natuurlijk kan je dat.’

‘Zie je wel!’

Aljoscha sprong meteen op en trok zijn T-shirt uit. Zijn kleine, gespierde, lenige kinderlichaam was bruinverbrand, net als dat van Joshua. Die was wel een beetje minder sterk dan Aljoscha. Joshua is veertien maanden ouder. Het insmeren van die twee wildebrassen kon ik nauwelijks bijhouden.

‘Eerst verder eten!’ beval Helmut.

‘Ik heb genoeg,’ beweerde Aljoscha en griste nog een broodje weg.

‘Zitten!’

Gina stortte voor de zekerheid op haar plaats neer. Aljoscha ging weer zitten en gaf mij het broodje. ‘Mortadella-della-della, mortadella-doela-troela-poela!’

Joshua rijmde meteen verder met ‘Pella-mella-fella-kella...’

‘Kelder, kelder, kelder!’ riep Aljoscha.

Helmut zuchtte.

Moeder smeerde.

Aljoscha en Joshua zongen.

‘Papa, kun je met het vlot naar de zee varen?’ wilde Joshua weten.

Aljoscha wilde het meteen gaan proberen. Hij was alweer opgesprongen, rende al richting meer, de honden enthousiast blaffend achter hem aan, en daar ging de wilde race alweer terug.

Helmut keek me aan. Ik keek hem aan. Eén moment was alles stil.

We zaten nu allebei midden in het oog van de orkaan.

Hij zag er zo gelukkig uit. Zo ontspannen. Zo prachtig mooi... mijn man. Hij glimlachte naar me. Ik voelde dat ik er net zo gelukkig uitzag en wist dat Helmut hetzelfde voelde als ik. We hadden alles bereikt wat we wensten. Ons gezin was volmaakt met deze twee geweldige jongens. Tien jaar kenden we elkaar nu. En ik was nog

altijd verliefd op deze gekke kerel, die vandaag, dat was wel duidelijk, een vlot zou bouwen, en als dat om de een of andere reden niet lukte, dan zou hij het met woorden bouwen en zijn zonen er zeker mee naar de overkant krijgen.

‘Papa, je hebt de krant nog helemaal niet gelezen!’ doorsneed Joshua onze blik.

‘O!’ Helmut vertrok zijn gezicht alsof hij ineens in al zijn tanden en kiezen tegelijk ondraaglijke pijn had. Joshua klapte van plezier in zijn handen.

‘Hier, papa.’ Joshua gaf hem de krant aan.

Aljoscha kwam teruggesprint. De kinderen vonden het fijn als ze uit de krant werden voorgelezen. Papa las namelijk altijd leuke dingen voor, en ook als ze het niet allemaal begrepen, vielen ze bijna van hun stoel van het lachen. Helmut kon zelfs de uitkomsten van een parlamentsdebat voorlezen alsof het een slapstick was. Als beloning mocht hij daarna een paar minuten voor zichzelf lezen. Dat gunde ik hem van harte. We waren ten slotte met vakantie.

En dan was het plotseling twee, drie minuten echt stil. Niet alleen voor het gevoel, maar echt. Ik smeerde nu eindelijk mijn eigen broodje en genoot van de Italiaanse boter, het Italiaanse brood, dat zo knapperig en krokant in de mond knispert. Hoewel deze jam uit de winkel kwam, smaakte hij me beter dan de zelfgemaakte van thuis. Helmut liet de krant zakken. Keek me aan.

‘Papa, lees nog wat voor!’

Helmut keek in de krant, keek mij aan. Gloeiendbruine ogen. Ze lachten. ‘Liefde is,’ las Helmut voor, ‘met haar aan een kampeertafeltje zitten en samen een panino delen.’ Aljoscha en Joshua begrepen het meteen. Ze wierpen kushandjes door de lucht en sprongen joelend als indianen om ons heen. En toen waren ze niet meer te houden. We konden ze alleen nog naroeppen: ‘Hoed! Zwembroek! Insmeren!’

Het was duidelijk dat het zinloos was. We zouden er zelf achteraan moeten. Nog even blijven zitten. Genieten.

‘En niet het water in!’ riep ik.

Geen antwoord.

‘Niet het water in!’ herhaalde ik.

‘Ja, ja, ja, morta-della-troela-poela-noela!’

‘Afgesproken?’ brulde Helmut.

‘Si, si, si, si!’

Helmut stond op, ging achter mijn stoel staan en masseerde mijn nek. Dat was heel aangenaam! Van verder weg hoorden we Aljoscha roepen: ‘Papa! Papa! Vandaag spring ik helemaal van bovenaf!’

‘Volgend jaar,’ zei Helmut, ‘moet je je vakantie eerst aanvragen.’

‘Ja,’ glimlachte ik. Daar had ik ook al aan gedacht, en ik verheugde me erop. Al vijf jaar was ik alleen maar thuis. Joshua ging al naar de kleuterschool, Aljoscha zou daar in september ook naartoe gaan. Ik zou dan weer halve dagen gaan werken. Daar verheugde ik me op. Meteen na de vakantie zou ik sollicitatiebrieven gaan schrijven.

‘Wat zijn die vijf jaar snel omgegaan,’ zei ik tegen Helmut.

‘Misschien gaat de tijd wel langzamer als je weer werkt?’

‘Hoe stel je je dat dan voor?’

Helmut ademde in.

Ik wou niet dat hij daar nu een oplossing voor bedacht. Hij moest naar de jongens. Ik was niet gerust als ze alleen bij het water speelden, ook al was het ondiep bij de oever en hadden ze het verbod zonder ons het water in te gaan nog nooit overtreden.

‘Ik hoop dat ik een baan vind,’ zei ik en stapelde de ontbijtbordjes op. Op Aljoscha’s bord kruimelde voorraad voor een of twee mierenvolken.

‘Geen massage meer, bella donna?’

‘Later graag!’

‘Ik zou jou in elk geval meteen aannemen.’

‘Tuurlijk! En als wat?’ wilde ik nieuwsgierig weten.

‘Als geweldigste vrouw ter wereld.’

Helmut kuste me in mijn hals. ‘Nu moet ik echt even gaan kijken!’

‘Vergeet de zonnebrandcrème niet!’

‘Nee.’

‘En de zwemvleugeltjes.’

‘Nee.’

‘En de hoedjes.’

‘Nee.’ Weg was hij. Zonder hoedjes. Ik zou ze zo wel brengen. Dat was ook een van de functies die ik had en zeker niet zou missen: spullen achternabrengen. Maar eerst zou ik de vaat doen. Mama had nooit vakantie.

Ik nam de tijd, dronk nog een kop koffie en slenterde toen met een badtas en de hoedjes naar het meer. Het water glinsterde flessengroen in de morgenzon, en ik kon weer bijna niet geloven dat we hier helemaal alleen waren. Aljoscha stond op Helmut’s schouders en sprong krijsend naar beneden. Gina en Sandy kwispelden om het hardst. Arco groef naar muizen.

‘De hoedjes!’ riep ik en wekte daarmee natuurlijk niet de geringste belangstelling.

Ik ging op een steen aan de oever zitten en keek naar mijn drie jongens. Joshua liet me trots zien hoe goed hij al kon zwemmen. Volgend jaar zou Aljoscha het zeker ook kunnen – dat zou voor mij een grote opluchting zijn. Nu zou alles alleen maar beter worden. Elke dag zou ik weer een beetje vrijer zijn. Eerst de kleuterschool, dan de ‘grote’ school. Mijn kinderen zetten elke dag een stap op weg naar zelfstandigheid en veroverden hun wereld. Ik was zo trots op ze. Op mijn hele gezin.. Dat zijn die van mij, dacht ik. Die zijn van mij.

Ik had geen idee dat mijn geliefde jongste kind op het punt stond de weg van de gestage ontwikkeling te verlaten en zich achteruit zou gaan ontwikkelen. Dat mijn geliefde Aljoscha de taal die hij net had geleerd, weldra zou verliezen. Ik had er geen idee van dat dit mijn laatste onbezorgde ogenblikken waren als moeder van twee vrolijke en gezonde kinderen. Dat een van deze kinderen al snel in een wild oerwoudjongetje zou veranderen dat we niet meer Aljoscha maar Mowgli zouden noemen. Ik wist niet dat ons oude leventje aan dit meer in Toscane zou eindigen. Godzijdank wist ik dat niet. Maar misschien voelde ik wel een vleugje van een vaag

voorgevoel. En daarom deed het geluk ook zo'n pijn, omdat het een afscheid was.

'Kuffi, kom nou eindelijk!' riep Helmut me en spreidde zijn armen uit.

Ik liet de kinderhoedjes vallen en rukte het bonte badlaken van mijn middel. En toen sprong ik gewoon het diepe in. Naar mijn roedel.

JUNI 2001 – EN DAN GAAT HET MIS...

Het was een stralende morgen in juni, en ik was deze dag heel wat van plan. De vakantie was moest gedaan en opgehangen, zodat alles 's avonds weer droog was. Even gauw de wasmachine vullen en dan een rondje met Aljoscha en de honden. Joshua hadden we net samen naar de kleuterschool gebracht in Unterthingau, waar we nu bijna zes jaar woonden. Niet in de bebouwde kom, maar erbuiten in een buurtschap. We hadden lang naar een huis met veel grond gezocht, want dat hadden we nodig vanwege onze drie overal gevreesde honden, die we niet in een kennel wilden houden, en we voelden ons hier heel prettig.

Ik reed de oprit naar ons terrein op, parkeerde en gaf Aljoscha een zoen op zijn wang. Hij keek me stralend aan.

'Over een poosje komt mama zonder jou naar huis!'

Aljoscha stak drie vingers in de lucht.

'Precies,' knikte ik. 'Over drie maanden gaat mijn Aljoscha ook naar de kleuterschool.'

'Jippie!' riep Aljoscha en bevrijdde zichzelf uit zijn kinderzitje.

Naast me liep hij naar het huis toe. Van de carport naar ons huis is het ongeveer vijftig meter door ons deel van de verwilderde tuin. Aljoscha huppelde van de ene op de andere tegel van het pad dat zigzaggend naar het huis leidde. De honden hadden ons gehoord en sloegen in huis heel even aan. Recht boven ons hoofd riep een koekoek. Ik bleef staan. Ik kon de vogel niet zien, alleen maar horen.

'Aljoscha, hoor je dat?' zei ik.

Hij keek naar de auto.

‘Aljoscha!’

Nu keek hij me aan.

‘De koekoek!’ herhaalde ik.

Aarzelend bleef hij staan. Keek even naar de grond. Grote, bruine, bijna zwarte ogen met een klein beetje onzekerheid erin.

‘Hoor je de koekoek, Aljoscha?’

Geen reactie.

Ik wees met mijn hand naar de lucht. Aljoscha volgde mijn blik en keek me weer aan. Wat wil je van me, las ik in zijn ogen. Hoewel het op deze stralende junimorgen al behoorlijk warm was, ging er een huivering langs mijn ruggengraat. ‘Aljoscha, waarom hoor je dat niet?’

MANUELA KUFFNER - MOWGLI

In 1997 wordt de tweede zoon van Manuela en Helmut Kuffner geboren: Aljoscha. Al vanaf het begin is hij aanhankelijker, ziekelijker dan zijn veertien maanden oudere broer Joshua – maar kinderen zijn nu eenmaal verschillend, denken zijn ouders. Als hij net drie jaar is, begint Aljoscha echter te stotteren, hij verliest zijn gehoor en daarna ook zijn spraakvermogen. Fasen van hyperactiviteit, waarin hij woest tekeergaat, om zich heen slaat, bijt en krabt en niemand bij zich in de buurt laat komen, worden gevolgd door absences, waarin hij dagenlang in bed naar het plafond ligt te staren. En hij verliest ieder gevoel van angst: zijn ouders moeten leren een kind te accepteren dat niet weet wat wel mag en wat niet. Dat per ongeluk zijn tenen afhakt, op de nok van het dak klimt en op zijn fiets iedere helling af raast.

Voor Manuela en Helmut Kuffner begint een marathon van het ene ziekenhuis naar het andere. In 2001 lukt het de artsen van de Münchener Kinderkliniek een diagnose te stellen: Aljoscha lijdt aan het syndroom van Landau-Kleffner. Deze uiterst zeldzame ziekte, die in 1957 voor het eerst beschreven werd door de artsen Landau en Kleffner, tast het spraakcentrum aan. De patiënten verliezen hun spraak en gehoor, en de veranderingen in hun hersenen maken hen agressief en hyperactief, koppig en dwingend – zonder dat hun intelligentie daardoor aangetast wordt. Tot op heden zijn er wereldwijd tweehonderd gevallen gediagnosticeerd.

Aljoscha eist de volledige aandacht van Manuela en Helmut Kuffner op – vooral die van Manuela, die sinds de geboorte van de kinderen thuis is. Voortdurend moet hij in de gaten gehouden, ingeperkt of getroost worden, steeds weer krijgt hij aanvallen die hem in levensgevaar brengen. De relatie van zijn ouders gaat eraan kapot.

Op de momenten waarop Manuela Kuffner niet meer weet hoe het verder moet, probeert ze de gebeurtenissen van zich af te schrijven: ze houdt een dagboek bij, ze noteert haar angsten en haar pijn. En ze vertelt over haar grote liefde voor dit kind, dat haar laat schrikken met zijn roekeloosheid en haar verrast door zijn overlevingsdrang – en dat steeds weer een bevrijdende vreugdekreet in haar naar boven brengt. Aljoscha heeft zwart haar, prachtige zwarte ogen, een huid als van melk en honing en zijn lach komt uit het diepste van zijn ziel.

Aljoscha, die voor zijn moeder een echte ‘Mowgli’ is, kent geen maat – kan die niet kennen. Hij rent naakt door het bos, klimt in bomen, steekt razende rivieren over, grijpt in een horzelnest, slaapt in een vos-senburcht – wordt één met de natuur. En dat alles, verbazingwekkend genoeg, zonder dat hem iets overkomt.

Haar aantekeningen, die Manuela Kuffner nu openbaar maakt, schetsen een indringend, ontroerend beeld van het leven met Aljoscha; een verhaal over jaren waarin geen enkele dag alledaags is – en de afgrond altijd in zicht.

In de puberteit, zo blijkt uit onderzoek, kan de ziekte tot stilstand komen. Een derde van de getroffen kinderen wordt weer gezond. En Aljoscha gaat alweer vooruit: met behulp van een spraakcomputer leert hij woordjes. Maar zal hij ooit weer kunnen praten? Zal hij in staat zijn een vak te leren?

‘Hij leert elke dag een paar nieuwe woorden te schrijven. Een paar dagen geleden liepen we door de sneeuw toen hij diersporen ontdekte. Hij knielde ernaast en schreef “ree” in de sneeuw. Aljoscha was altijd op de vlucht. Misschien begint nu de tijd dat hij ergens aankomt.’

Manuela Kuffner werd geboren in 1961 in Immenstadt in de Duitse Allgäu. Ze was daar directeur van het plaatselijke asiel toen ze in de jaren negentig haar man leerde kennen. In 1996 werd Joshua geboren, een jaar later kwam Aljoscha ter wereld.



FRAGMENTEN UIT STERN

‘Geen idee hoe ze het doen. Geen idee waarom ze niet allang zijn doorgedraaid, de vader, de broer en vooral de moeder, Manuela, die de zwaarste verantwoordelijkheid heeft. In lang gepieker over een diepere betekenis is ze nooit vervallen. Daar had ze geen tijd voor. De dagen met Aljoscha duren 24 uur. En je weet nooit wat er nu weer zal gebeuren.’

‘Hij rent als een wezel en klimt als een eekhoortje, hij is sterk en snel en zonder doel. Het liefst loopt hij op blote voeten en het allerliefst naakt, over stenen of door de sneeuw, dat maakt hem niets uit. Hij steekt de rivier over via takken, zonder angst om te vallen, hij beklimt rotsen en denkt nooit aan de weg terug, hij leeft alsof er geen morgen is.

Zo dicht mogelijk bij de hemel, dat zijn zijn lievelingsplekken, op daken, in bomen, in jachthutten of boven op de tractor, met uitzicht op de wijde wereld. Als hij daar zit, lijkt hij gezond en vrij. Maar Aljoscha is een zwaar ziek kind, gevangen in zijn eigen hoofd. Een kind dat de afgelopen zes jaar van zijn leven bijna voortdurend onder de zware medicijnen zat, meer tijd doorbracht in klinieken en met therapieën dan de meeste mensen in hun hele leven.’

‘Aljoscha is vier jaar in de zomer dat zijn spraak verdwijnt. Ze zijn met de camper onderweg in Italië, en ze zijn een gelukkig gezin: Manuela en Helmut Kuffner, zij een gediplomeerd zakenvrouw, hij eigenaar van een rijkschool, en hun twee jongens: Aljoscha en de één jaar oudere Joshua. Aljoscha, die tot dan toe ongewoon snel heeft leren praten, begint onverstaanbaar te mompelen. Dan stottert hij ineens en steeds vaker

verwisselt hij woorden, als bij een grappig spelletje. Soms zit hij alleen maar voor zich uit te staren, helemaal van de wereld.'

'Niet alleen Aljoscha's spraak verdwijnt nu elke dag meer, stellen de artsen vast; omgekeerd wordt ook de spraak van anderen voor hem een geluid, een serie klanken zonder betekenis. Hij kijkt hen alleen maar aan, en in zijn grote, zwarte ogen is angst te lezen. Het is alsof hij in een boot zit die steeds verder weg drijft op een onbekende zee, en zijn ouders en iedereen die van hem houdt blijven verbijsterd achter op de oever.'

'Honderden, nee, duizenden keren staan ze doodsangsten om hem uit. Als hij door een gat in het hek glipt en zonder te kijken de hoofdweg op rent en ze alleen nog het piepen van de remmen van de tank-auto horen, die centimeters van hem vandaan tot staan komt. Als hij een adder vangt en hem vasthoudt om hem aan zijn ouders te laten zien, hoewel de adder hem bijt, zodat uiteindelijk de traumahelikopter moet komen. Hij valt een keer van zes meter hoogte uit een boom, hij hakt bij het ompspitten van een perk in zijn teen. Hij bloedt als een rund. Maar hij huilt niet. [...]

Honderden, nee, duizenden keren hebben ze zich geschaamd. In het kleine dorpje Unterthingau in de Allgäu praat niemand meer met hen. Dat onopgevoede kind jaagt graag achter de koeien in de wei en, schande!, de kippen op het erf aan, springt naakt in de waterbak van de ganzen van de buurman, gooit mest uit de aanhangwagen in andermans tuin, zit op het dak, kijkt de buurvrouw in haar koffiekopje en plukt op de terugweg nog een mooie bos bloemen voor mama uit de voortuin. Zegt niemand daar wat van? Wat een onopgevoede kind!'